

АПОСТОЛЦИ НА КНИГАТА

ПЕТЪР ПАРИЖКОВ

7 655.4/5
9122

ДЪРЖАВНО ИЗДАТЕЛСТВО "Д-Р ПЕТЪР БЕРОН"

655.4/5
722
УДК 00

655.4).5/09)

„Апостоли на книгата“ — книга втора, съдържа документално-публицистични очерци за личности и събития, свързани с историята на книжарството у нас.

Особено ярко сред тях се открояват личности като първия пътуващ книжар и книгоиздател у нас Хаджи Найденович Татарпазарджичанина (1805—1862) — „учителя и книгопродавца на сичката Славеноболгария“, както сам той се титулува; бележития печатар и книгоиздател Хаджи Димитър Паничков (1810—1909), уредил при печатницата си в Браила и книгопродавница; Григор П. Божков (1850/1851—1876) — управител на Христо Г. Дановата книжарница в Пловдив, член на Пловдивския революционен комитет, загинал през Априлското въстание в родната Клисурска; издаването на „Старопланинче“ — първата отпечатана книга на Христо Г. Данов, начало на неговата издателска и книжарска дейност; Теодор Теодоров Хрулев (1821—1865), умрял като заточеник в Диарбекир, и др.

Статията са подредени по хронологичния принцип — от по-далечното към по-близкото минало. По този начин се добива представа за развитието на книжарството у нас в исторически план.

ДБИ-София
Инв. № 289 87

СЪДЪРЖАНИЕ

Предисловие	5
„Той може да се нарече началник на книжната търговия в Българско“ (Хаджи Найденович Татарпазарджичанина)	7
„...Човек самоук, ала с любознателността и родолюбието си направил доста“ (Хаджи Димитър Николов Паничков)	12
„...За всички любители на изящната книжнина“ (Иван Г. Говедаров)	17
„...Нищо не стои и не трябва да стои по-високо от идеала за освобождението на отечеството!“ (Григор П. Божков)	23
Началото („Старопланинче“ на Христо Г. Данов)	29
„...Един от тези редки мъже“ (Христо Г. Данов)	33
„Нека ви бъде халал българското млеко...“ (Теодор Теодоров Хрулев)	40
„...Да предприеме и отвори в столицата една книгопродавница“ (Българското печатарско дружество „Промишление“ в Цариград)	49
„Колко дивен е този скиталец!“ (Отец Матей Преображенски — Миткалото)	59
Главната явка (Петко Напетов)	71
„В Терново поставиха книгопродавница при господина Х. Пантелея Х. Г. Кесимова...“ (Пандели Кесимов)	75
„Отбрани произведения на руски писатели...“ (руската книжарница на И. Д. Ситин и А. С. Суворин в София)	81
„С каква любов и възхищение...“ (книжарница „Руска книга“ на Трифон Костов в София)	92
„Истински възрожденец...“ (Коста Т. Мотавчиев)	96

ПРЕДИСЛОВИЕ

В книга първа на календара-справочник „Апостоли на книгата“, издаден през 1984 г., бяха представени редица събития, свързани с живота и делото на неколцина от българските книжари. Втората книга запознава читателя с родолюбивата дейност на друга плеяда забележителни личности и с важни дати в историята на книжарството в България.

Едва ли е необходимо да изтъкваме важната и с нищо незаменима роля на книгата в живота на българина през вековете. Словото е паметта на времето, а книгата — съкровищница на премъдростта. В страниците на безсмъртната българска христоматия на подвига вписват имената си десетки книжари от епохата на Възраждането до антифашистката съпротива, като първи между тях са Хаджи Найденович Татарапозарджичанина, Пенчо Радов от Карлово (неизв. — ок. 1875), който през 1853 г. издава забележителната книга на Юрий И. Венелин „Критически издирания за история българска“, първа и втора част, преведена от Ботьо Петков, Стефан (Стоян) Г. Гидиков (1837—1871), разпространявал съчинението на Георги С. Раковски „Няколко речи о Асеню първому...“, както и литографии на Николай Павлович с историческо и патриотично съдържание. Книжарят от легията на Раковски, революционерът и съратникът на Васил Левски Христо Иванов — Големия, Книговезеца, Войводата (1838—1898) също разнася скъпоценната „стока“ — книгата. Пътен книжар е и Георги Дончев, наречен и Книгопродавеца, който отваря своя книжарница в Калофер около 1848 г. Него Иван Вазов има предвид, когато написва стихотворението „Старият книгопродавец“, публикувано за пръв път през 1881 г. в сбирката му „Гусла“. Никола Карастоянов (ок. 1778—1874) и мнозина други изпитват митарствата на българското книжарство по пътищата на Османската империя, пълни с опасности и премеждия. В по-късни времена, от 1864 г. пътуващ книгопродавец става и легендарният Отец Матей Преображенски (1828—1875) — бележит сподвижник на Апостола на свободата...

Животът им е пример на всеотдайно служене на идеала за национално и социално освобождение, на съпричастие към революционните стремления на времето — борбата против осман-

ското иго, против капитализма и фашизма, за свобода и човешки правдини.

Пред съда на съвременниците и на потомците книжарите застават със съзнанието за своята висока мисия в културно-историческото развитие на нацията.

Ако тази книга хвърли светлина върху живота на позабравени днес апостоли на книгата — български книжари, усилията ни ще са възнаградени.

Хаджи Найденов Йованович Татарпазарджичанина (1805—1862) — първият пътуващ книжар и книгоиздател у нас, „учителя и книгопродавца на сичката Славеноболгария“

„ТОЙ МОЖЕ ДА СЯ НАРЕЧЕ НАЧАЛНИК НА КНИЖНАТА ТЪРГОВИЯ В БЪЛГАРСКО“

Епохата на Възраждането все по-настоятелно изисква и налага участието на книгата, на печатното слово в процеса на формирането на българската нация и на борбата за отхвърляне на многовековното чуждоземно иго.

Книгата у нас започва многострадалния си и героичен живот не от специално наредени книгопродавници, а разнасяна от пътуващите книжари, между които ярко се откроява фигурата на Хаджи Найденов Йованович Татарпазарджичанина.

Той се счита за пръв български пътуващ книгопродавец и книгоиздател. През 1843 г. — три години преди Никола Карастоянов — издава своя книга в Букурещ. Пълното ѝ название е: „Книга, нарицаема святче или календар вечний. Собран от много различни други заради леснота болгарскому народу украсен сос многу назначения потребни на секому человеку и издан на болгарски за потреба на единородните православни братие. Собран и сочинен и напечатан сос иждивението на г. Хаджи Найдена Йовановича, учителя и книгопродавца на сичката Славеноболгария, жителя татарпазарджичкаго, заради просвещението на православните християни. Издание первое. В Букурещ, в типографията на Братие Каркалеки, 1843“¹.

Освен че документира годината на отпечатването — 1843, дълбоко и пространно заглавие в стила на възрожденската епоха разкрива високите и благородни цели, които движат издателя на книгата — „заради леснота болгарскому народу“, „за потреба на единородните православни братие“, „заради просвещението на православните християни“, както и нейния компилативен

¹ Заглавието е посочено по Българска възрожденска книжнина. Аналитичен репертоар на българските книги и периодични издания 1806—1878. Съставил д-р Маньо Стоянов. Том I. ДИ Наука и изкуство, С., 1957, с. 156.